

Впливати на розмір майбутньої пенсії може кожний

Реформування пенсійної системи – це забезпечення надійного захисту людей похилого віку від бідності, гарантування їм належних умов життя після виходу на пенсію. Мета реформування – перехід до трьохрівневої пенсійної системи. Система недержавного пенсійного забезпечення – це складова частина системи накопичувального пенсійного забезпечення. Недержавні пенсійні фонди є новими фінансовими інституціями для переважної більшості населення. Однак на сьогоднішній день Україна не продемонструвала значного прогресу в розвитку НПФ. З проханням розповісти про недержавне пенсійне забезпечення в Україні редакція журналу звернулася до виконавчого директора ТОВ «КУА АПФ «Українські фонди» Андрія Рибальченка, одного із засновників побудови ринків інститутів спільного інвестування та недержавного пенсійного забезпечення.

– Не потрібно бути професіоналом в пенсійних питаннях, щоб оцінити сьогоднішню складну демографічну ситуацію, низьку заробітну плату, обмеженість бюджетних коштів для вирішення соціальних питань. Як сьогодні вирішується ця проблема? Що пропонує ринок?

– Сьогодні ми маємо катастрофічну демографічну ситуацію в Україні з одного боку та проблеми стосовно забезпечення державними пенсіями українських громадян – з іншого. Україна займає 113 місце в світі за тривалістю життя, а за показниками народжуваності займає одне з останніх місць в Європі. За даними Інституту демографічних досліджень НАН України до 2055 р. чисельність населення за оптимістичним прогнозом зменшиться на третину, а за песимістичним – удвічі. Чисельність населення буде скорочуватися незважаючи на зростання народжуваності, а в структурі населення зменшиться частина людей працездатного віку. Як наслідок ми

будемо мати збільшення навантаження пенсіонерів на працездатне населення. Навіть поступове підвищення пенсійного віку жінок дасть можливість зменшити ріст цього навантаження тільки до 2015 року. За даними Пенсійного фонду сьогодні кількість пенсіонерів складає 73,06% від всього працездатного населення України, а до 2030 року кількість пенсіонерів перевищуватиме кількість працездатних громадян. Подібні тенденції існують не тільки в нашій країні, а в усіх країнах світу. Ось чому майже в усіх країнах сьогодні запроваджені або запроваджуються багаторівневі пенсійні системи. І причина тут дуже проста – неможливість держави забезпечити адекватне фінансування пенсій. В Україні пенсійна реформа триває. Поряд з солідарним рівнем (де виплата пенсій здійснюється Пенсійним фондом та гарантується державою) функціонує добровільне недержавне пенсійне забезпечення, яке дає можливість роботодавцям та громадянам відкладати заощадження на старість для формування додаткової до гарантованої державною пенсії. Недержавне пенсійне забезпечення функціонує за принципом накопичення: пенсійні внески, які будуть сплачуватися на користь громадян, інвестуються в різні фінансові інструменти, приносячи дохід. Таким чином, пенсійні накопичення постійно збільшуються і в результаті громадянин отримує значну за розміром пенсію. Планується запровадження ще одного рівня пенсійної системи, внески на цьому рівні будуть вже обов'язковими, а принцип формування пенсій буде таким же, як і в системі недержавного пенсійного забезпечення, тобто кошти будуть інвестуватися з метою одержання інвестиційного доходу й захисту їх від інфляційних процесів. Одночасне існування всіх трьох рівнів забезпечує стабільність пенсійної системи, оскільки вирівнює ймовірні на кожному рівні демографічні й фінансові ризики,

що дозволить захистити майбутні пенсіонерів від зниження загального рівня доходів.

– Чому НПФ? Адже сьогодні законодавство дозволяє виплачувати недержавні пенсії крім НПФ також банкам та страховим компаніям?

– Звісно, кожна з цих установ має свої особливості. Давайте разом порівняємо. Почнемо з банків та НПФ. Згадаємо „формулу“, за якою розраховується розмір майбутньої пенсії: внески до НПФ + інвестиційний дохід. Такий інвестиційний дохід отримується від інвестування у різні фінансові інструменти (акції, державні та корпоративні облигації, нерухомість, банківські метали тощо). Таким чином, першою відмінністю (і перевагою!) НПФ є професійне управління пенсійними коштами. Порівняємо з пенсійним депозитом: встановлюючи ставку за депозитним договором, банк віддає клієнту лише частину власного доходу, а НПФ розподіляє між учасниками всю суму інвестиційного доходу. Тому доходність коштів, накопичених у НПФ, може бути більшою.

Якщо кошти лежать на банківському депозиті, існує ймовірність їх неповернення або неповернення частини цих коштів, якщо у банка виникнуть проблеми (згадаємо досвід таких банків як „Україна“, „Денді“). Банк може стати банкрутом, а НПФ внаслідок специфіки своєї діяльності банкрутом стати не може, законодавством передбачена заборона конфіскації пенсійних активів (тобто майбутніх пенсій учасників!). НПФ нічим, крім діяльності з недержавного пенсійного забезпечення, займатися не має

права. Тобто НПФ не може брати на себе зобов'язання, не пов'язані з діяльністю з недержавного пенсійного забезпечення. У разі ліквідації НПФ усі пенсійні накопичення, які належать учаснику, мають бути переведені до іншого НПФ, банківської установи чи страхової компанії. На банківські вклади не розповсюджуються податкові пільги, які передбачені податковим законодавством для НПФ. Я маю на увазі те, що накопичуючи гроші в НПФ, учасник отримує право на відшкодування частки податку на доходи фізичних осіб, сплаченого до Державного бюджету, з банківського депозиту такого відшкодування не буде.

Розміщуючи «пенсійні гроші» в різні фінансові інструменти, НПФ мінімізує (знижує) ризики – це досягається розподілом вкладень коштів між великою кількістю інвестиційних інструментів. І це є другою перевагою здійснення пенсійних внесків НПФ перед банківськими депозитами.

Важливою перевагою НПФ є прозорість, я маю на увазі те, що НПФ (адміністратор НПФ) на вимогу учасника повинен надавати інформацію (станом на будь-яку дату) про його пенсійні накопичення (в тому числі і про отриманий інвестиційний дохід). І ще один суттєвий момент: зважаючи на низькі доходи переважної більшості українців, доволі складно знайти відносно велику суму грошей, для того, щоб покласти на депозит у банк. Між тим, в системі недержавного пенсійного забезпечення у пенсійному контракті можна передбачити невеликі періодичні (наприклад, щомісячні або щоквартальні) розміри пенсійних внесків до НПФ.

Страхові компанії, на відміну від НПФ, використовують пенсійні схеми з установленими пенсійними виплатами, тобто гарантують розміри виплат. Як результат ми можемо мати більш ризикові схеми, оскільки дуже складно гарантувати пенсійні виплати в Україні – на фінансових ринках, що розвиваються. За умови значних коливань ринку або невдалому управлінні активами реальний інвестиційний дохід, отриманий страховою компанією, може бути нижче гарантованого, що може призвести до виплати пенсій одним клієнтам за рахунок інших або до банкрутства страхової компанії. І найголовніше – це відстрочене

право власності громадян на пенсійні накопичення. Тобто якщо роботодавець сплачує внески на користь працівника до страховика, право власності працівника на ці кошти настає за виконання певних умов, наприклад, працівник матиме право власності 30% коштів, якщо він пропрацює у роботодавця 2 роки, на 50% – 5 років тощо. В НПФ право власності настає у працівника одразу (з дати отримання НПФ) і на всі кошти.

– Чому людині вигідно накопичити собі пенсію в НПФ?

– Кожна людина самостійно та добровільно вирішує, яку недержавну пенсію, де і в якому розмірі вона буде отримувати. Аналіз світового досвіду засвідчує, що за умови стабільної роботи та внесення змін в деякі нормативно-правові акти з питань оподаткування та гарантій системи НПЗ, найбільш прийнятним для цього в Україні є НПФ.

В розвинених зарубіжних країнах, де накопичувальна пенсійна система успішно функціонує, недержавні пенсійні фонди є не тільки основним джерелом соціального забезпечення громадян, а й одним з найбільших інвесторів, за ними йдуть страхові компанії, на третьому місці – банки. Сьогодні сума активів недержавних пенсійних фондів та компаній зі страхування життя (в деяких країнах ці компанії займаються накопичувальним пенсійним забезпеченням) складає 30 трильйонів доларів США.

Метою діяльності будь-якого недержавного пенсійного фонду є забезпечення додатковими джерелами пенсій учасників фонду. Головною перевагою є те, що він пропонує такі схеми додаткового пенсійного забезпечення, які дозволяють впливати на розмір майбутньої пенсії.

– Управління пенсійними коштами НПФ здійснює самостійно?

– Згідно з вимогами чинного законодавства, обов'язковою умовою початку діяльності недержавних пенсійних фондів є укладені Радою фонду договори з адміністрування пенсійного фонду, з управління активами пенсійного фонду та з обслуговування пенсійного фонду зберігачем. При цьому лише з тими компаніями, які мають ліцензію на провадження цієї діяльності.

– Чи є ризик, що вкладені кошти в НПФ „пропадуть“, знеціняться? Якщо

так, то з чим пов'язана мінімізація ризику вкладених коштів?

– Мінімізація ризиків при розміщенні таких коштів досягається шляхом диверсифікації, тобто розміщення в різні види фінансових інструментів, тобто за принципом „не клади всі яйця до одного кошику!“ При цьому компанія з управління активами (а саме ця ліцензована фінансова установа відповідає за управління активами НПФ) визначаються такі напрями розміщення, щоб забезпечити виконання зобов'язань НПФ перед своїми учасниками в повному обсязі. Таким чином виконуються не тільки завдання щодо захисту пенсійних накопичень від інфляції, а й одержання інвестиційного доходу. Компанія з управління активами, виконуючи це важливе завдання, повинна враховувати обмеження, які встановлені законодавством, а також наявність на фінансовому ринку таких інструментів, вкладення в які дозволить одержати інвестиційний дохід у розмірі, необхідному для виконання НПФ своїх зобов'язань, і при цьому звести до мінімуму можливі ризики.

– Чи є НПФ найнадійнішим і найбільшим способом зберегти і збільшити гроші на пенсію?

– Пенсійні активи, що накопичуються у пенсійному фонді, можуть бути використані винятково для цілей інвестиційної діяльності фонду, виконання зобов'язань фонду перед його учасниками та оплати витрат, пов'язаних із здійсненням недержавного пенсійного забезпечення.

Державою розроблена жорстка, сучасна й професійна система нагляду, що відповідає стандартам країн Європейського Союзу й спрямована на забезпечення максимального захисту накопичень учасників недержавних пенсійних фондів. Аудиторські перевірки, обмеження інвестиційної діяльності, граничні тарифи на оплату послуг, особлива процедура ліквідації, інформаційна відкритість – ось лише деякі інструменти захисту інтересів вкладників НПФ.

– Дякуємо за змістовну та цікаву розмову та сподіваємось, що недержавні пенсійні фонди, які створюються сьогодні, дійсно допоможуть вирішити низку соціальних питань для громадян України.

Редакція „Вісника“